

Του **Κώστα Παλούκη**

Πρόσφατα ένας ευρύς κύκλος ανθρώπων στην Ελλάδα, κυρίως νεώτερων ηλικιών, έχουν θαμπωθεί με την σειρά **Games of Thrones [1]**. Παράλληλα, αν και λιγότεροι παρακολουθούν δύο άλλες σειρές, το βρετανικό **Downton Abbey [2]** και το επίσης βρετανικό **The Borgias [3]**. Η καθημερινή αναφορά τόσων ανθρώπων σε αυτές τις σειρές προκαλεί εκ των πραγμάτων το ενδιαφέρον. Πολλοί έχουν γράψει και σχολιάσει θετικά ή

αρνητικά αυτές τις σειρές. Μάλιστα, ακόμα και ο Ριζοσπάστης, μέσα από έναν μάλλον οικονομίστικο άρθρο προσπάθησε να δώσει μια μαρξιστική προσέγγιση.

Το Games of Thrones αναμφισβήτητα πρόκειται για μια από τις πιο επιτυχημένες, καλογυρισμένες και ακριβές τηλεοπτικές σειρές της εποχής μας. Από την πλευρά της βιομηχανίας του θεάματος διαφαίνεται η στροφή προς ένα νέο ποιοτικό μοντέλο τηλεόρασης που αγγίζει τα κινηματογραφικά επίπεδα. Κάθε επεισόδιο θα μπορούσε να ήταν από πλευράς κόστους και οργάνωσης της παραγωγής ένα αυτόνομο κινηματογραφικό έργο. Σε αυτή την κατηγορία θα μπορούσε να εντάξει κανείς και άλλες εξίσου πετυχημένες σειρές, όπως το Downton Abbey ή το The Borgias. Στην Ελλάδα η τάση αυτή ήρθε πολύ νωρίς με την σειρά Το Νησί, αλλά εξαιτίας της κρίσης δεν κατάφερε να έχει συνέχεια. Θα μπορούσε να συσχετίσει αυτό το ρεύμα ως συνέπεια κινηματογραφικών παραγωγών, όπως το The Lord of the Rings. Το βασικό κοινό στοιχείο πάλι αυστηρά από άποψη παραγωγής είναι τα πολυ ακριβά σκηνικά, κοστούμεια, κάστινγκ, αλλά κυρίως η χρήση της σύγχρονης κινηματογραφικής τεχνολογίας. Ως κοινή βιομηχανική λογική που συνέχει όλες αυτές τις σειρές είναι πως η παραγωγή πανομοιότυπων ποιοτικών προϊόντων, δηλαδή μια πετυχημένη συνταγή, είναι οικονομικότερη και προσφορότερη σε κέρδος από ένα μόνο μεγάλο κινηματογραφικό έργο ή επεισόδιο.

Το τελευταίο κοινό ενδιαφέρον από οικονομικής άποψης είναι ότι στην πράξη η μεγάλη πλειοψηφία των θεατών όλων αυτών των παραγωγών τις είδαν, τις βλέπουν ή θα τις δουν δωρεάν μέσα από το διαδίκτυο. Αυτό συμβαίνει εν γνώση των παραγωγών και δηλώνει μια προσαρμογή στα νέα ήθη καθώς όχι μόνο δεν εμποδίζεται, αλλά ενισχύεται. Στην πράξη οι παραγωγοί έχουν πάρει απόφαση πως δεν μπορούν να συγκρουστούν με τον ίντερνετ. Θεωρούν και φαίνεται πως ισχύει ότι τα έσοδα από τις πρώτες τηλεοπτικές προβολές θα είναι τέτοιου μεγέθους ώστε να μην θίγεται οικονομικά η παραγωγή από την διαρροή στο

διαδίκτυο. Και πράγματι εάν στην Ελλάδα το Games of Thrones προβαλλόταν από ένα συμβατικό κανάλι όλοι θα επέλεγαν να παρακολοθήσουν αυτήν την πρώτη προβολή. Σίγουρα ακόμη και στην Νόβα θα είναι η κάθε πρώτη προβολή επεισοδίου αρκετά προσοδοφόρα. Αντίθετα, η διάχυση στο διαδίκτυο δίνει την δυνατότητα στην υπερδιόγκωση των οπαδών της σειράς και την προσέλευση νέων αφού όσοι έχασαν τις πρώτες season μπορούν εύκολα και γρήγορα να ενταχθούν στην κοινότητα. Άρα μάλλον το ίντερνετ ευνοεί την επιτυχία και ως εκ τούτου την κερδοφορία από το συγκεκριμένο προϊόν.

Εστιάζοντας στο περιεχόμενο το Games of Thrones αντιστοιχεί στον επικό φανταστικό κινηματογράφο που το Star Wars, αλλά και το The Lord of the Rings έφεραν στην βιομηχανία του θεάματος. Το κοινό στοιχείο είναι η επική διάσταση και η έμπνευση από τον μεσαιωνικό κόσμο. Συγκεκριμένα, συγκροτούνται ολόκληροι μυθικοί φανταστικοί κόσμοι στους οποίους η μάχη για την κυριαρχία είναι το κεντρικό ζήτημα γύρω από το οποίο εξελίσσονται διαμάχες προσώπων, συγκρούσεις συμφερόντων και επικές μάχες. Από αυτήν την άποψη το ίδιο συμβαίνει στο The Borgias με την διαφορά να έγκειται στην ιστορικότητα, καθώς οι παραγωγοί του τελευταίου επιχειρούν να αναπαραστήσουν μια πραγματική ιστορική εποχή. Ως εκ τούτου, η φυσιογνωμία του είναι λιγότερη επική, μυθική ή υπερφυσική. Το ίδιο συμβαίνει ακόμα περισσότερο στο Downton Abbey. Η επιλογή της κατασκευής ενός μυθικού μεσαιωνικού κόσμου σε σχέση με την επιλογή μιας ιστορικής εποχής απελευθερώνει ουσιαστικά τους δημιουργούς. Πολλά από τα στοιχεία θα μπορούσε κανείς να τα βρει στην ρωμαϊκή αυτοκρατορία, το βυζάντιο, τον δυτικό μεσαίωνα κλπ. Όμως όλες αυτές οι εποχές θα υπαγόρευαν κάποιες ιστορικές συμβάσεις, έστω και αν οι ίδιες οι υποθέσεις ήτα από μόνες τους πολύ εξαιρετικές, όπως συμβαίνει στο The Borgias. Αντίθετα, στο Games of Thrones η φαντασία απελευθερώνεται.

Στο αμιγώς πολιτικό κομμάτι, η διαμάχη ανάμεσα σε αυτοκρατορία και δημοκρατία διαφοροποιεί το Games of Thrones από το Star Wars καθώς στο πρώτο η σύγκρουση είναι απλά μεταξύ καλών και κακών φεουδαλικών αρχόντων που διεκδικούν τον θρόνο. Αντίθετα, το Star Wars από αυτήν την οπτική είναι πιο κοντά στο The Lord of the Rings αφού οι καλοί βασιλιάδες μάχονται εναντίον μιας εξίσου κακής αυτοκρατορίας. Το μόνο συγγενές δημοκρατικό στοιχείο του Games of Thrones με μια νομιμοποιημένη ηθικά και πολιτικά σύγκρουση είναι η μάχη για την απελευθέρωση των δούλων από μια καλή διεκδικήτρια, αλλά ως εκεί. Στην πράξη, τόσο στο The Lord of the Rings, το The Borgias όσο και στο Games of Thrones η υπόθεση της σύγκρουσης αφορά κυρίως αριστοκράτες. Και στα τρία οι “από κάτω” δεν έχουν κεντρικό ρόλο παρά μόνο είτε ως μάζα είτε ως ατομικότητες που

αναλαμβάνουν κάποιες ειδικές αποστολές.

Στο Downton Abbey τα πράγματα είναι γενικά πολύ πιο ήπια και πιο ρεαλιστικά χωρίς τίποτα το επικό. Η απειλή της απώλειας της περιουσίας αν και κυρίαρχη δεν προσωποποιείται σχεδόν ποτέ σε κάποιον κακό. Η πρωταγωνίστρια οικογένεια των λόρδων αντιμετωπίζει πετυχημένα κάθε κίνδυνο και πρόβλημα επιδεικνύοντας προσαρμογή. Ακόμα και ο επαναστάτης γαμπρός ή επαναστάτρια κόρη δείχνουν να είναι αποδεκτοί και ενσωματώσιμοι στο βαθμό που απειλούν την καθεστυκία τάξη στην Ιρλανδία, δηλαδή εκτός Βρετανίας. Η μεγάλη διαφορά έγκειται στον κεντρικό ρόλο που δίδεται στο υπηρετικό προσωπικό, δηλαδή στους “από κάτω”. Ο οίκος δεν είναι μόνο οι άρχοντες, αλλά και οι υπηρέτες οι οποίοι έχουν τις δικές τους ίντριγκες με καθοριστικό πολλές φορές ρόλο στην κεντρική εξέλιξη της ιστορίας των αρχόντων. Το όλο ταξικό σύστημα όμως ποτέ δεν υπονομεύεται, αλλά είναι λειτουργικό παρά την σαφώς ρητή ταξική διάσταση. Αυτό οφείλεται τόσο στην αγαθότητα των αρχόντων, αλλά και στην ωριμότητα των υπηρετών. Απουσιάζει όμως κάθε αναφορά στους εργάτες και αγρότες έξω από τον καθεαυτό οίκο. Ένα ίσως ενδιαφέρον στοιχείο για την βρετανική πολιτική σκηνή είναι αυτό των πελατειακών σχέσεων. Οι αριστοκράτες πατερναλιστές δείχνουν να παρεμβαίνουν στην εξουσία διαρκώς υπέρ των “δικών τους” ανθρώπων, είτε υπηρετών είτε μελών της οικογένειας, ακόμα και των παραστρατημένων επαναστατών. Ωστόσο και αυτο έχει ένα όριο.

Μια κυρίαρχη πλευρά στο The Borgias και το Games of Thrones είναι οι ερωτικές περιπτώσεις των πρωταγωνιστών αρχόντων. Μάλιστα, στο τελευταίο δίνεται τεράστια διάσταση και μάλιστα χρησιμοποιούνται επαγγελματίες της βιομηχανίας του πορνό. Ωστόσο, στο πρώτο η ερωτική εμπλοκή κινείται πολύ έξω από τα κανονιστικά ήθη και μάλλον αυτο είναι αρκετό. Όμως και στις δύο περιπτώσεις πολλές φορές τα ερωτικά κινούνται στο επίπεδο της Λάμψης. Το τελευταίο αυτό στοιχείο βέβαια αυτό κυριαρχεί στο Downton Abbey, αλλά ο βρετανικός βικτωριανός πουριτανισμός δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση τον οργανιστικό χαρακτήρα των μεσαιωνικών εποχών. Ωστόσο, σε όλες αυτές τις σειρές ο ρόλος της γυναίκας είναι γενικά υποτελής και συμπληρωματικός. Η ισοτιμία είναι αποδεκτή μόνο στο βαθμό που επιστρέφεται από τον κόσμο των αντρών. Ακόμα όμως και να έχουν λόγο στα πράγματα, ο βασικός τους ρόλος είναι οι σεξουαλικές τους σχέσεις και οι γάμοι τους οι οποίοι επηρεάζουν το κύρος, αλλά και την εξουσία των αντρών.

Αυτό που ξεχωρίζει το Games of Thrones είναι όμως η διαρκής ανατροπή των δεδομένων. Οι παραγωγοί δεν διστάζουν να πετάξουν μέσω του θανάτου χωρίς καμία λύπη βασιικούς πρωταγωνιστές-παίχτες του παιχνιδιού του θρόνου, αλλάζοντας άρδην τους συσχετισμούς. Εάν το Games of Thrones κερδίζει τον θεατή με το γυμνό και τη μυθική αναπαράσταση ενός ολόκληρου μεσαιωνικού κόσμου, στα άλλα δύο ο θεατής κατακτιέται με την αναπαράσταση πραγματικών ιστορικών κόσμων. Αυτό που διακρίνει το The Borgias είναι η έλλειψη ηθικής και ο μακιαβελικός ορισμός όλου του κόσμου, ενώ αντίθετα, στο Downton Abbey κυριαρχεί η τιμή και η ηθική.

Τα πολιτισμικά προϊόντα θα πρέπει να κρίνονται όχι με βάση την εποχή της αναπαράστασης, αλλά με βάση την εποχή της παραγωγής τους. Στις περισσότερες σειρές με μεσαιωνική αναφορά κυριαρχεί η σκληρότητα και η βαρβαρότητα. Η αγνότητα είναι εξαίρεση και πολλές φορές χάνει. Δεν είναι αυτονόητο ότι η προβολή ενός μεσαιωνικού θέματος θα είναι εκ των πραγμάτων βάρβαρο. Στο παρελθόν πολλές ταινίες ή σειρές έδειχναν έναν μεσαίωνα στον οποίο ο χριστιανισμός πολεμούσε την βαρβαρότητα και μάλλον την νικούσε. Προφανώς οι αναπαραστάσεις αυτές της βαρβαρότητας αντανακλούν την ρεαλιστική ανάγνωση και την μοντελοποίηση του σύγχρονου βάρβαρου ολοκληρωτικού καπιταλισμού, όπου η μάχη για την εξουσία είναι συνάμα μάχη για την επιβίωση. Κανένας δεν είναι φίλος με κανέναν. Οι ισορροπίες ανατρέπονται μέσα σε μια στιγμή και όλα είναι απροβλεπτα. Ο καθένας ανά πάσα στιγμή μπορεί να χάσει. Ο κόσμος είναι μη λειτουργικός και διαρκώς αυτοκαταστροφικός, ενώ οι από κάτω στην ουσία απουσιάζουν. Είναι κάπου μακριά. Αυτήν την εικόνα χαλάει το Downton Abbey όπου κυριαρχεί το μοντέλο ενός αγνού διαταξικού λειτουργικού πατερναλιστικού καπιταλισμού.

Προφανώς οι αστοί παίχτες της εξουσίας σήμερα στην Ελλάδα θα αισθάνονταν απόλυτη ταύτιση με την βάρβαρη αναπαράσταση της διαμάχης. Ο καθένας από αυτούς είτε πολιτικός είτε οικονομικός παράγοντας παίζει με όρους καζίνο και ανά πάσα στιγμή μπορεί βρεθεί όχι μόνο εκτός παιχνιδιού και καμμένος, αλλά και στη φυλακή. Το εντυπωσιακό είναι ότι η ελληνική αριστερά δε δείχνει να διαφοροποιείται και πάρα πολύ. Αντίθετα, φαίνεται να μοιάζει με τον ιταλικό κόσμο της Αναγέννησης. Δίπλα ή μέσα στα μεγάλα βασίλεια (ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ) υπάρχουν διάφορα δουκάτα ή δούκες οι οποίοι διαρκώς ανασχηματίζουν μεταξύ τους τις συμμαχίες τους. Προδοσίες, εκβιασμοί παιχνίδια εξουσίας, αλλά και επένδυση στην ήττα σε κοινά ενοποιημένα βασίλεια είναι κυρίαρχα στο Games of Thrones των αριστερών.

Και στις δύο περιπτώσεις ο λαός και η εργατική τάξη είναι αρκετά μακριά από όλα αυτά τα παιχνίδια

[1] Η συνισταμένη του Game of Thrones είναι η διαμάχη μεταξύ διαφόρων φεουδαρχικών οίκων, για την κατάληψη του θρόνου του απόλυτου μονάρχη και την καθυπόταξη κάτω από τη δική του λόγχη όλων των υπολοίπων. Το περιβάλλον αναπαριστάται μέσα από έναν φανταστικό μεσαιωνικό κόσμο κατασκευασμένο εξαρχής με πολλές λεπτομέρειες. Ο κόσμος των γεγονότων έχει όμως ένα γεωγραφικό όριο. Έξω από αυτό υπάρχουν άγνωστες μεταφυσικές απειλές και δυνάμεις πολύ ισχυρότερες από τον ανθρώπινο κόσμο

[2] Το Downton Abbey είναι ένα αγγλικό σήριαλ που προβάλλεται από το ITV. Το Downton Abbey είναι ένα μεγάλο manor house, ένα αρχοντικό, και μάλιστα γυρίζεται σε ένα πραγματικό τέτοιο σπίτι, το Highclere Castle που κατοικείται ακόμα από τον σχετικό λόρδο και λαίδη. Στους πάνω ορόφους είναι τα αφεντικά και στα υπόγεια οι υπηρέτες, ο λόρδος κάθεται στην κεφαλή του τραπεζιού της οικογένειας και ο μπάτλερ του ακριβώς στην ίδια θέση, έναν όροφο πιο κάτω. Είναι τα 20 χρόνια των πολέμων, των επαναστάσεων, των καινούργιων ιδεολογιών, της ανόδου της μέσης τάξης και των διεκδικήσεων της εργατικής. Ο συγγραφέας τους έχει εκεί όλους σε ένα σπίτι, και δεν καταφέρνει να δείξει καμία σημαντική σύγκρουση, κανένα φοβερό angst, κανένα δράμα, κανένα αδιέξοδο, ούτε καν ένα σημαντικό ερωτικό πάθος. Βλ. Παπανάγνου Βάιος, Το Downton Abbey είναι μια χαμένη ευκαιρία, ΒΗMagazino, 24/1/2014

[3] Στη σειρά «The Borgias» κυριαρχεί το πρόσωπο του Ροντρίγκο Βοργία, του πανούργου, παρεμβατικού πατριάρχη της οικογένειας Βοργία, που χτίζει μια αυτοκρατορία βασισμένη στη διαφθορά της ιερής καθολικής εκκλησίας και ενορχηστρώνει μία ανηλεή βασιλεία δύναμης και επιδεικτικής σκληρότητας.

Πηγή: ilesxi.wordpress.com